

การรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกและพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติก ของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

ธาริตา เสนาวงษ์*, นริสา อินทร์สอน*, พงษ์เพชร ใบบงาม*,
สง่า ทับทิมหิน**, ปวีณา ลิ้มปิทีปรากการ***

รับบทความ: 15 มกราคม 2564
รับบทความที่แก้ไข: 26 มีนาคม 2564
ตอบรับเพื่อตีพิมพ์: 26 มีนาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวางครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกและพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี รวมการศึกษาภาชนะบรรจุอาหารที่ใช้ และความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกกับพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้า เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้ค้าในตลาดเจริญศรี จำนวน 342 คน สุ่มตามสัดส่วนประเภทของแผง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาความสัมพันธ์โดยใช้สถิติ Fisher's exact test ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

ผลการศึกษา พบว่า การรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 51.5 โดยรับรู้นโยบายในเรื่องของการยกเลิกใช้พลาสติกประเภท ไมโครพีด พลาสติกที่ผสมสารอ็อกโซ และพลาสติกหุ้มฝาขวดน้ำดื่มเพียงร้อยละ 45.6, 45.0 และ 39.8 ตามลำดับ พฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 47.3) โดยยังปฏิบัติน้อยในเรื่องการส่งเสริมให้มีส่วนลดหรือสนับสนุนให้ผู้บริโภคนำภาชนะมาใส่อาหารเองแทนการใช้กล่องโฟม ถุงพลาสติกและแก้วพลาสติก (แบบใช้ครั้งเดียว) (ร้อยละ 52.9) ภาชนะบรรจุอาหารที่ใช้สำหรับจำหน่าย คือ ถุงหูหิ้ว (ร้อยละ 100) โดยยังคงมีการใช้พลาสติกผสมสารอ็อกโซอยู่ ร้อยละ 0.6 ทั้งที่ถูกประกาศให้เลิกใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 การรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 (p -value < 0.001) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการจัดการขยะพลาสติกให้กับผู้ค้า เพื่อเลิกใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง โดยส่งเสริมให้นำบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาใช้แทน

คำสำคัญ: นโยบายการจัดการขยะพลาสติก; ตลาดสด; บรรจุภัณฑ์พลาสติก

* นักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (อนามัยสิ่งแวดล้อม), วิทยาลัยแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

** อาจารย์, วิทยาลัยแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, วิทยาลัยแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผู้เขียนหลัก: ปวีณา ลิ้มปิทีปรากการ Email: pawena.l@ubu.ac.th

Perception of Plastic Waste Management Policy and Plastic Waste Management Behaviors of Traders in Charoensri Market, Warin Chamrap District, Ubon Ratchathani Province

Tharida Senawong^{*}, Narisa Insorn^{*}, Pongpet Baingam^{*},
Sanga Tubtimhin^{**}, Pawena Limpiteeprakan^{***}

Received: January 15, 2021

Revised: March 26, 2021

Accepted: March 26, 2021

Abstract

This cross-sectional descriptive research aimed to study the perception of plastic waste management policy and waste management behavior of traders in Charoensri Market, Warinchamrap District, Ubon Ratchathani province. The types of packaging used in the market were also examined including the relationship between plastic waste management policy perceptions with plastic waste management behavior of traders. Data were collected by using questionnaires with 342 traders in the Charoensri market randomly selected according to the types of traders' panel. The data were analyzed using frequencies, percentages, means, and standard deviations. The correlations between variables were obtained using Fisher's exact test statistics at 0.05 significant level.

The study found that the perceived plastic waste management policy was at a moderate level (51.5%), with the percentages of awareness on the policy on the elimination of microbead plastics, oxo-containing plastics, and plastics covering drinking water bottles at 45.6%, 45.0%, and 39.8%, respectively. Plastic waste management behaviors were at a moderate level (47.3%), with little practice in promoting discounts or encouraging consumers to bring their food containers instead of foam boxes, plastic bags, and plastic glasses (single use), accounting for 52.9%. Food containers used for distribution are carried bags (100%). There were still 0.6% of the samples who used oxo-based plastics, which had already been announced for discontinuing of use since 2019. The perception of plastic waste management policy was significantly related to the plastic waste management

^{*} Bachelor of Science (Environmental Health) Candidate, College of Medicine and Public Health, Ubon Ratchathani University

^{**} Instructor, College of Medicine and Public Health, Ubon Ratchathani University

^{***} Assistant Professor, College of Medicine and Public Health, Ubon Ratchathani University

Corresponding Author: Pawena Limpiteeprakan Email: pawena.l@ubu.ac.th

behaviors among traders at 0.05 significance level ($p < 0.001$). Therefore, the relevant authorities should provide traders with an understanding of plastic waste management policies to eliminate single-use plastics by adopting environmentally friendly packaging instead.

Keywords: Plastic waste management policy; Fresh market; Plastic packaging

บทนำ

พลาสติกถือเป็นวัสดุสังเคราะห์ที่มีบทบาทมากในชีวิตประจำวัน และมีแนวโน้มการใช้งานเพิ่มขึ้น เพราะมีคุณสมบัติเบา แข็งแรง ทนทาน และราคาถูก ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยผลิตขยะพลาสติกประมาณปีละ 2 ล้านตัน ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั้งหมด ขณะที่มีการนำขยะดังกล่าวกลับไปใช้ประโยชน์เฉลี่ยประมาณ ปีละ 0.5 ล้านตัน ส่วนอีก 1.5 ล้านตัน ตกค้างในสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง⁽¹⁾ ดังนั้น ประเทศไทยจึงถูกจัดอันดับว่ามีปริมาณขยะพลาสติกที่ไหลสู่ทะเลมากที่สุดเป็นลำดับที่ 6 ของโลก⁽²⁾ ขยะพลาสติกจำนวนมากถูกกำจัดด้วยกระบวนการที่ไม่ถูกวิธี เช่น การเผากลางแจ้ง ทำให้สารพิษที่อยู่ในพลาสติกปนเปื้อนออกสู่สิ่งแวดล้อมได้ โดยเฉพาะการเผาพลาสติกประเภทพีวีซีทำให้เกิดสารไดออกซิน ซึ่งเป็นสารก่อมะเร็ง แพร่กระจายสู่อากาศ ปนเปื้อนในแหล่งน้ำ และดิน เมื่อทำการสูดดม ดื่มน้ำ หรือรับประทานอาหารที่มีสารปนเปื้อนเหล่านี้ อาจส่งผลต่อระบบต่างๆ ในร่างกาย ระบบการทำงานของระบบฮอร์โมน หากมีการสะสมอยู่ในร่างกายของสตรีมีครรภ์ อาจส่งผลกระทบต่อทารกในครรภ์ นอกจากนี้ยังเพิ่มความเสี่ยงของการเป็นโรคหัวใจ ระบบทางเดินหายใจ หอบหืด เกิดอาการผื่นคัน คลื่นไส้ ปวดหัว หรืออาจทำลายระบบประสาท ตับ ไต และระบบสืบพันธุ์ได้⁽³⁾ แต่ถ้านำไปกองทิ้งกลางแจ้ง เมื่อเวลาผ่านไปถุงพลาสติกที่ถูกแสงแดดจะทำให้พลาสติกแตกออกเป็นชิ้นเล็ก ๆ ทำให้สารเคมีที่เป็นสารพิษในเศษพลาสติกเหล่านั้นแทรกซึมลงไปในชั้นดินและแหล่งน้ำ กลายเป็นปัญหาไมโครพลาสติกสะสมในห่วงโซ่อาหาร⁽⁴⁾ รวมถึงขยะพลาสติกหากนำไปฝังกลบจะใช้ระยะเวลาในการย่อยสลายนาน ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์และสัตว์ รวมถึงสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม⁽⁵⁾

รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากขยะพลาสติก จึงได้กำหนดแผน (Road map) การจัดการขยะพลาสติก ปี พ.ศ. 2561-2573 ขึ้น โดยกรมควบคุมมลพิษ เป็นผู้ร่างแผนนี้โดยใช้เป็นกรอบแนวทางการจัดการขยะพลาสติก ที่ได้รับการเห็นชอบในหลักการจากคณะรัฐมนตรี โดยในแผนมีการกำหนดกรอบแนวทางไว้ 2 เป้าหมาย เป้าหมายแรก คือ การลด และเลิกใช้พลาสติกเป้าหมาย ด้วยการใช่วัสดุทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยจะดำเนินการกับประเภทและชนิดของพลาสติกที่ไม่มีความจำเป็นต้องใช้ และก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ยกตัวอย่างเช่น ถุงพลาสติกหูหิ้วขนาดบางหรือ “ถุงก๊อบแก๊บ” เป็นหนึ่งในชนิดของพลาสติกที่ต้องเลิกใช้ภายในปี 2565 เป้าหมายที่ 2 คือ การนำขยะพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ ร้อยละ 100 ภายในปี 2570⁽⁶⁾ เพื่อเป็นการปฏิบัติตามแผนการจัดการขยะพลาสติก ในปี 2563 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้ขอความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน ผู้ประกอบการห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อกว่า 90 ราย ในการงดให้บริการถุงพลาสติกหูหิ้วกับลูกค้า ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 เป็นต้นมา⁽⁷⁾ เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม แต่ละจังหวัดจึงต้องมีการขับเคลื่อนการงดใช้ถุงพลาสติกหูหิ้วขนาดบางหรือถุงก๊อบแก๊บในตลาดสดและร้าน

ขายของชำที่อยู่ในพื้นที่ด้วย โดยเฉพาะตลาดสดในเขตเมืองที่จัดว่าเป็นแหล่งกำเนิดขยะพลาสติกจำนวนมากในแต่ละวัน

ตลาดเจริญศรี จัดเป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่ มีการค้าขายอาหารและของใช้ทั้งขายปลีกและขายส่ง และมีการใช้พลาสติกในการบรรจุอาหารเพื่อจำหน่ายให้กับผู้บริโภค จึงทำให้ตลาดเจริญศรีเป็นแหล่งกำเนิดมูลฝอยพลาสติกแหล่งใหญ่ของอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกและพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ว่าในปัจจุบันผู้ค้าได้มีการรับรู้ถึงนโยบายของภาครัฐเกี่ยวกับแผนการจัดการขยะพลาสติก ในเรื่องของการลดใช้พลาสติกหรือไม่ และผู้ค้ามีการใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกประเภทใดในการจำหน่ายสินค้าและอาหาร รวมถึงมีพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกที่เกิดขึ้นในแผงค้าอย่างไร ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้สามารถนำไปใช้วางแผนเพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการพลาสติกที่เหมาะสมและยั่งยืน รวมถึงการนำไปใช้ในการเตรียมความพร้อมของผู้ค้าในการเลิกใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกและถุงพลาสติกบางประเภท ให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการขยะพลาสติกของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ถึงนโยบายของภาครัฐเกี่ยวกับแผนการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี
2. เพื่อศึกษาประเภทของบรรจุภัณฑ์พลาสติกที่ผู้ค้าใช้ในตลาดเจริญศรี
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี ตามแผนการจัดการขยะพลาสติกของภาครัฐ
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ถึงนโยบายการจัดการขยะพลาสติกกับพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional descriptive study) ศึกษาในช่วงเดือนธันวาคม 2563

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ค้าประจำทั้งหมดในโซนขายส่ง และโซนขายปลีก (ตลาดสด) ในตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวนทั้งสิ้น 1,039 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 11 ธันวาคม 2563) ที่ยังดำเนินการค้าขายอยู่ในปัจจุบัน และค้าขายมาแล้วอย่างน้อย 6 เดือนขึ้นไป กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการคำนวณขนาดตัวอย่างจากสูตร เพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร กรณีที่มีประชากรขนาดเล็กและทราบจำนวนประชากร⁽⁸⁾ ดังนี้

$$n = \frac{NZ^2\sigma/2 [p(1 - p)]}{[e^2(N - 1)] + [Z^2\sigma/2[p(1 - p)]]}$$

- n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
N = ผู้ค้าประจำทั้งหมดในโซนขายส่ง และโซนขายปลีก (ตลาดสด) ในตลาดเจริญศรี เท่ากับ 1,039 คน
p = ค่าประมาณสัดส่วนของการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้า จากการทดสอบเครื่องมือในกลุ่มผู้ค้าตลาดสดเทศบาลวาริน อยู่ในระดับดี มีค่าเท่ากับ 0.43
e = ความแม่นยำของการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีค่าไม่เกิน 10% ของ ค่า P มีค่าเท่ากับ 0.043
 $Z_{\alpha/2}$ = ค่าความเชื่อมั่นที่กำหนดไว้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (α) 0.05 เท่ากับ 1.96

ได้จำนวนตัวอย่างจากการคำนวณทั้งหมด 342 คน

สุ่มตัวอย่างโดยแบ่งสัดส่วนตามประเภทของแผงค้า เมื่อได้ขนาดตัวอย่างที่จะใช้ในการศึกษาในแต่ละแผงค้าแล้ว จึงเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และขอบเขตของการวิจัย จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีแนวคิด และงานวิจัยต่างๆ ประกอบ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 10 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการค้าขาย ประเภทของแผงค้า บรรจุภัณฑ์ที่ใช้เป็นภาชนะบรรจุอาหารสำหรับจำหน่าย การคัดแยกขยะภายในแผงค้า การจัดการพลาสติกที่คัดแยกแล้ว ช่องทางของสื่อในการรับข้อมูลข่าวสาร และข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ

ส่วนที่ 2 การรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี มีข้อคำถาม จำนวน 13 ข้อ เป็นข้อคำถามแบบลักษณะคำถามปลายปิด จำนวน 4 ตัวเลือก ได้แก่ มาก ปานกลาง น้อย และไม่ทราบ คะแนนสูงสุด 3 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 0 คะแนน จากนั้นนำค่าคะแนนการรับรู้มาแบ่งตามเกณฑ์ออกเป็น 3 ระดับ โดยใช้สูตรการหาอันตรภาคชั้น ได้แก่ ระดับดี (26-39 คะแนน) ระดับปานกลาง (12-25 คะแนน) และระดับน้อย (0-11 คะแนน)

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี มีข้อคำถาม จำนวน 12 ข้อ โดยมีข้อคำถามเชิงบวก จำนวน 11 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบ จำนวน 1 ข้อ เป็นข้อคำถามแบบลักษณะคำถามปลายปิด จำนวน 3 ตัวเลือก ได้แก่ ปฏิบัติทุกครั้ง (2 คะแนน) ปฏิบัติบางครั้ง (1 คะแนน) และไม่เคยปฏิบัติ (0 คะแนน) จากนั้นทำการแบ่งเกณฑ์พฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าเป็น 3 ระดับ โดยใช้สูตรการหาอันตรภาคชั้น ได้แก่ ระดับดี (16-24 คะแนน) ระดับปานกลาง (7-15 คะแนน) และระดับควรปรับปรุง (0-6 คะแนน)

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติกในตลาด ลักษณะคำถามแบบปลายเปิด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบประเมินค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือเนื้อหา (Index of item objective congruence: IOC) นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญไปปรับ แก้ไข แบบสอบถามทุกข้อมีความตรงค่า IOC ≥ 0.5 ขึ้นไป และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยการนำไปทดลองใช้ในกลุ่มผู้ค้าในตลาดสดเทศบาลวารินชำราบซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 30 คน และวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติก เท่ากับ 0.948 และค่าความเที่ยงพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติก เท่ากับ 0.776

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics)

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา บรรจุภัณฑ์ที่ใช้เป็นภาชนะบรรจุอาหารสำหรับจำหน่าย ประเภทของแผงค้า การคัดแยกขยะภายในแผงค้า การจัดการขยะพลาสติกที่คัดแยกแล้ว ช่องทางของสื่อในการรับข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ การรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติก และพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติก ของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) และค่าร้อยละ (percentages)

ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ อายุ ระยะเวลาการค้าขาย วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Means) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviations) และค่ามัธยฐาน (Medians)

ข้อมูลในส่วนความคิดเห็นทั่วไป วิเคราะห์โดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics)

วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติก กับพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้สถิติ Fisher's exact test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เนื่องจากค่าคาดหวัง (Expected) น้อยกว่า 5 เกิน 20% ของเซลล์ทั้งหมด

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้คำนึงถึงการเคารพสิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้รหัสแทนชื่อ สกปรกจริงและเก็บเป็นความลับ กลุ่มตัวอย่างได้รับการชี้แจงรายละเอียดก่อนการเข้าร่วมการวิจัย กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ยกเลิกไม่เข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดกระบวนการวิจัย โดยไม่มีผลกระทบใดๆ โครงร่างการวิจัยผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตามหมายเลขใบรับรอง UBU-REC-97/2563 วันที่ 1 ธันวาคม 2563

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.9 มีอายุเฉลี่ย เท่ากับ 43 ปี และมีคามัธยมศึกษา ระยะเวลาในการค้าขาย เท่ากับ 8 ปี สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 49.1 ผู้ค้ามีการคัดแยกขยะพลาสติก เพียงร้อยละ 28.7 โดยมีการคัดแยกไว้ให้พนักงานเก็บขยะมากที่สุด ร้อยละ 59.2 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายการจัดการขยะพลาสติก ร้อยละ 87.4 โดยได้รับข้อมูลข่าวสารทางโทรทัศน์มากที่สุด ร้อยละ 45.6 ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการลด และเลิกใช้พลาสติก ร้อยละ 70.9 บรรจุภัณฑ์ที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้เป็นภาชนะบรรจุอาหารสำหรับจำหน่ายมากที่สุด คือ ถุงหูหิ้ว โฟม แก้วพลาสติกแบบบาง (ใช้ครั้งเดียว) คิดเป็นร้อยละ 100, 2.9 และ 1.8 ตามลำดับ ดังแสดงในรูปที่ 1 ทั้งนี้ยังคงมีกลุ่มตัวอย่างที่ยังใช้พลาสติกผสมสารอ็อกโซอยู่ ร้อยละ 0.6 ซึ่งพลาสติกกลุ่มนี้ได้มีการเลิกใช้หรือเลิกผลิตไปแล้ว ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2562

รูปที่ 1 บรรจุภัณฑ์ที่ใช้บรรจุอาหารของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี (ที่มาของภาพ: ถ่ายโดยนริสรา อินทร์สอน)

ผลการศึกษการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกมากที่สุดในเรื่องของการคัดแยกขยะพลาสติก ณ แผงค้าสามารถลดขยะพลาสติกที่จะถูกนำไปกำจัด รองลงมาคือ การลดการใช้ถุงพลาสติก โดยการนำขยะพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์สามารถช่วยลดผลกระทบต่อสัตว์น้ำ และการคัดแยกขยะพลาสติกเพื่อรวบรวมไว้นำมาใช้ใหม่ เป็นการเพิ่มมูลค่าของขยะ คิดเป็นร้อยละ 94.2, 93.9 และ 93.6 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างยังมีการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติคน้อยที่สุดในเรื่องของการถูกยกเลิกใช้พลาสติกประเภทไมโครบีด พลาสติกที่ผสมสารอ็อกโซ และพลาสติกหุ้มฝาขวดน้ำดื่ม ร้อยละ 45.6, 45.0 และ 39.8 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี (n=342)

การรับรู้นโยบายจัดการขยะพลาสติก	จำนวน (ร้อยละ)			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ
1. ทราบเกี่ยวกับนโยบายการจัดการขยะพลาสติกของภาครัฐหรือไม่	37 (10.8)	149 (43.6)	111 (32.5)	45 (13.1)
2. ทราบว่าพลาสติกหุ้มฝาขวดน้ำดื่มได้ถูกยกเลิกใช้แล้ว	12 (3.5)	101 (29.5)	93 (27.2)	136 (39.8)
3. ทราบว่าพลาสติกที่ผสมสารออกโซได้ถูกยกเลิกใช้แล้ว	6 (1.8)	90 (26.3)	92 (26.9)	154 (45.0)
4. ทราบว่าพลาสติกประเภทไมโครปิดได้ถูกยกเลิกใช้แล้ว	4 (1.2)	91 (26.6)	91 (26.6)	156 (45.6)
5. ทราบว่าพลาสติกประเภทถุงหิ้ว กำลังจะถูกยกเลิกให้ใช้ใน ปี พ.ศ. 2565	9 (2.6)	110 (32.2)	132 (38.6)	91 (26.6)
6. ทราบว่ากล่องโฟมบรรจุอาหาร กำลังจะถูกยกเลิกให้ใช้ในปี พ.ศ. 2565	10 (2.9)	102 (29.8)	135 (39.5)	95 (27.8)
7. ทราบหรือไม่ว่า หลอดพลาสติก กำลังจะถูกยกเลิกให้ใช้ในปี พ.ศ. 2565	4 (1.2)	101 (29.5)	134 (39.2)	103 (30.1)
8. ทราบว่าแก้วพลาสติก(แบบบางใช้ครั้งเดียว) กำลังจะถูกยกเลิกให้ใช้ในปี พ.ศ. 2565	5 (1.5)	106 (31.0)	129 (37.7)	102 (29.8)
9. ทราบว่าการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสามารถลดขยะพลาสติกที่ใช้ได้เพียงครั้งเดียวได้	60 (17.5)	157 (45.9)	96 (28.1)	29 (8.5)
10. ทราบว่าการคัดแยกขยะพลาสติก ณ แผงค้าของท่าน สามารถลดขยะพลาสติกที่จะถูกนำไปกำจัด	53 (15.5)	177 (51.8)	92 (26.9)	20 (5.8)
11. ทราบว่าการคัดแยกขยะพลาสติกออกจากขยะอินทรีย์สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับขยะพลาสติกได้	58 (17.0)	156 (45.6)	102 (29.8)	26 (7.6)
12. ทราบว่าการคัดแยกขยะพลาสติกเพื่อรวบรวมไว้นำมาใช้ใหม่ เป็นการเพิ่มมูลค่าของขยะ	57 (16.7)	173 (50.6)	90 (26.3)	22 (6.4)
13. ทราบว่าการลดการใช้ถุงพลาสติก โดยการนำขยะพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์สามารถช่วยลดผลกระทบต่อสัตว์น้ำ	64 (18.7)	174 (50.9)	83 (24.3)	21 (6.1)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของระดับการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี (n = 342)

ระดับการรับรู้	จำนวน	ร้อยละ
ดี	75	21.9
ปานกลาง	176	51.5
น้อย	91	26.6

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาในระดับการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้ค้ามีการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติก อยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 51.5

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี (n = 342)

พฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติก	จำนวน (ร้อยละ)		
	ปฏิบัติทุกครั้ง	ปฏิบัติบางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติ
การลดการใช้ถุงพลาสติก			
1. สนับสนุนให้ผู้บริโภคใช้ตะกร้า หรือถุงผ้า มากกว่าการใช้ถุงพลาสติก	47 (13.7)	156 (45.6)	139 (40.6)
2. มีการมอบส่วนลดหรือสนับสนุนให้ผู้บริโภคที่มีการนำภาชนะมาใส่อาหารเอง เช่น กล่องถนอมอาหาร แก้วเก็บความเย็นแทนการใช้กล่องโฟม ถุงพลาสติกและแก้วพลาสติก (แบบใช้ครั้งเดียว)	36 (10.5)	125 (36.5)	181 (52.9)
3. ณรงค์การลดการใช้พลาสติก โดยบอกกล่าวให้ลูกค้าลดหรือใช้ถุงพลาสติกเท่าที่จำเป็น	41 (12.0)	136 (39.8)	165 (48.2)
4. ทำการสอบถามผู้บริโภครู้สึกว่าต้องการใส่ถุงพลาสติก ในกรณีที่ผู้ซื้อมีถุงผ้า หรือผู้ซื้อสามารถถือของด้วยมือเปล่าได้	53 (15.5)	147 (43.0)	142 (41.5)
การนำพลาสติกมาใช้ซ้ำ			
5. มีการคัดแยกขยะพลาสติกที่ใช้ซ้ำได้ กลับมาใช้ซ้ำภายในแผง	28 (8.2)	146 (42.7)	168 (49.1)
6. นำถุงพลาสติกที่มีสภาพดีกลับมาใช้ซ้ำเพื่อลดปริมาณขยะ พลาสติก	36 (10.5)	147 (43.0)	159 (46.5)
7. มีการนำตะกร้าสำหรับขนส่งสินค้ามายังตลาดกลับมาใช้ซ้ำภายในแผง	44 (12.9)	195 (57.0)	103 (30.1)
8. มีการนำขวดพลาสติกมาใช้ซ้ำภายในแผงค้า	30 (8.8)	179 (52.3)	133 (38.9)

ตารางที่ 3 (ต่อ) จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี
(n = 342)

พฤติกรรมกรรมการจัดการขยะพลาสติก	จำนวน (ร้อยละ)		
	ปฏิบัติทุกครั้ง	ปฏิบัติบางครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติ
การคัดแยกขยะพลาสติก			
9. มีการคัดแยกขยะพลาสติกออกจากขยะทั่วไป	56 (16.4)	129 (37.7)	157 (45.9)
10. คัดแยกขยะพลาสติกและนำไปขาย เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับขยะพลาสติก	64 (18.7)	134 (39.2)	144 (42.1)
การกำจัดขยะพลาสติก			
11. นำขยะพลาสติกที่รวบรวมไว้ ไปกำจัดด้วยตนเอง โดยนำไปเผา	19 (5.6)	106 (31.0)	217 (63.5)
12. ทานนำขยะพลาสติกที่คัดแยกไว้ ไปทิ้งที่จุดรวบรวมของตลาด	111 (32.5)	201 (58.8)	30 (8.8)

จากตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะพลาสติกที่เหมาะสมโดยปฏิบัติทุกครั้งและบางครั้งในเรื่องของการนำขยะพลาสติกที่คัดแยกไว้ ไปทิ้งที่จุดรวบรวมของตลาด รองลงมาคือ มีการนำตะกร้าสำหรับขนส่งสินค้ามายังตลาด กลับมาใช้ซ้ำภายในแผง และไม่เคยนำขยะพลาสติกที่รวบรวมไว้ไปกำจัดด้วยตนเองโดยนำไปเผา คิดเป็นร้อยละ 91.3, 69.9 และ 63.5 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมกรรมการจัดการพลาสติกที่ยังปฏิบัติน้อยในเรื่องของการไม่เคยมอบส่วนลดหรือสนับสนุนให้ผู้บริโภคที่มีการนำภาชนะมาใส่อาหารเอง เช่น กล่องถนอมอาหาร แก้วเก็บความเย็น แทนการใช้กล่องโฟม ถุงพลาสติกและแก้วพลาสติก (แบบใช้ครั้งเดียว) รองลงมาคือ ไม่เคยคัดแยกขยะพลาสติกที่ใช้ซ้ำได้ กลับมาใช้ซ้ำภายในแผง และไม่เคยรณรงค์การลดการใช้พลาสติก โดยบอกกล่าวให้ลูกค้าลดหรือใช้ถุงพลาสติกเท่าที่จำเป็น คิดเป็นร้อยละ 52.9, 49.1 และ 48.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของระดับพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี (n=342)

ระดับพฤติกรรม	จำนวน	ร้อยละ
ดี	58	17.0
ปานกลาง	162	47.3
น้อย	122	35.7

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาระดับพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้ค้ามีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะพลาสติก อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 47.3

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติก กับพฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี (n=342)

ระดับการรับรู้	ระดับพฤติกรรม (ร้อยละ)			Fisher's Exact test	p-value
	ควรปรับปรุง	ปานกลาง	ดี		
น้อย	57 (62.6)	31 (34.1)	3 (3.3)	53.057	< 0.001
ปานกลาง	56 (31.8)	86 (48.9)	34 (19.3)		
ดี	9 (12.0)	45 (60.0)	21 (28.0)		

จากตารางที่ 5 พบว่า การรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกมีความสัมพันธ์ กับพฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ($p < 0.001$)

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาการรับรู้นโยบายของภาครัฐ เกี่ยวกับแผนการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้มีการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกมากที่สุดในเรื่องของการคัดแยกขยะ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้และเข้าใจในเรื่องการจัดการขยะพลาสติกได้อย่างถูกต้อง อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายการจัดการขยะพลาสติกมาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สื่อออนไลน์ ใบปลิว และเจ้าหน้าที่ เป็นต้น แต่ยังมีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนรับรู้การจัดการขยะพลาสติกน้อยที่สุดในเรื่องของการยกเลิกใช้พลาสติก 3 ประเภท ได้แก่ พลาสติกประเภทไมโครบีด พลาสติกที่ผสมสารอ็อกโซ และพลาสติกหุ้มฝาขวดน้ำดื่ม อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยกลางคนจนถึงวัยสูงอายุ อาจไม่นิยมใช้สื่อออนไลน์หรือไม่เข้าถึงข่าวสารในช่องทางสื่อ Social media ทำให้เห็นว่าการสื่อสารของภาครัฐก็ยังไม่แพร่หลายในทุกช่องทาง ภาครัฐจึงควรเพิ่มช่องทางในการสื่อสารให้ประชาชนโดยเฉพาะในกลุ่มผู้ค้าขายได้รับรู้และเกิดความตระหนักในการปรับเปลี่ยนบรรจุกภัณฑ์พลาสติกให้มากกว่านี้ นอกจากนี้พลาสติกเหล่านี้เป็นพลาสติกชนิดจำเพาะ ทำให้กลุ่มตัวอย่างบางส่วนไม่รู้จักและไม่เคยได้ยินเกี่ยวกับพลาสติกเหล่านี้ เช่น ไมโครบีด หรือพลาสติกผสมสารอ็อกโซ และไม่รับรู้การจัดการขยะพลาสติกในเรื่องของการยกเลิกใช้ของพลาสติกดังกล่าวว่าอย่างไรก็ตามในปัจจุบัน พลาสติกกลุ่มนี้ได้มีการเลิกใช้หรือเลิกผลิตไปแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ.2562 แต่ยังมีจำนวน 2 ร้านที่มีการใช้ถุงพลาสติกผสมสารอ็อกโซอยู่ ซึ่งอาจจะเป็นถุงที่เกิดจากการผลิตใน ปี พ.ศ. 2562 และตกค้างมาใช้จำหน่ายใน ปี พ.ศ. 2563

นอกจากนี้ตามนโยบายของภาครัฐ ยังมีการลดและเลิกใช้พลาสติกชนิดอื่น ๆ ภายใน ปี พ.ศ. 2565 ได้แก่ กล่องโฟม แก้วพลาสติก (แบบบางใช้ครั้งเดียว) หลอดพลาสติก ถุงพลาสติกหิ้วความหนาน้อยกว่า 36 ไมครอน จากการศึกษาพบว่ายังมีกลุ่มตัวอย่างที่ยังคงใช้พลาสติกประเภทเหล่านี้อยู่ เพราะมีความสะดวกง่าย และรวดเร็วต่อการใช้งาน อีกทั้งราคาถูกทำให้ผู้ค้านำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะร้านอาหารที่ปรุงสุกใหม่ ๆ หรือร้านอาหารสำเร็จรูปต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ ธงชัย สุธีรศักดิ์ และคณะ⁽⁹⁾ ที่ศึกษา

พฤติกรรมการใช้บรรจุภัณฑ์ใส่อาหารที่ใช้แล้วทิ้งของรายขายอาหาร กรณีศึกษา อำเภอเมืองและอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้านขายอาหารที่เลือกกล่องและบรรจุภัณฑ์ใส่อาหารแบบใช้แล้วทิ้งที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมด้วยเหตุผลในเรื่องของราคาต้นทุน ซึ่งร้านค้าแผงลอยเลือกเป็นจำนวนมากที่สุด อย่างไรก็ตามการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ศึกษาโดยละเอียดถึงประเภทของถุงพลาสติกว่าเป็นพลาสติกหิ้วที่มีความหนาแน่นน้อยกว่า 36 ไมครอน หรือเป็นถุงหิ้วที่มีความหนาแน่นมากกว่า 36 ไมครอน จึงไม่สามารถอภิปรายประเด็นเรื่องถุงหิ้วได้ว่า เป็นไปตามนโยบายของรัฐหรือไม่

ทั้งนี้ในปัจจุบันปริมาณการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวเท่ากับกล่องโฟม เพื่อเป็นบรรจุภัณฑ์สำหรับบรรจุอาหารยังมีการใช้อยู่จำนวนมาก โดยเฉพาะในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ทำให้เกิดมาตรการ ล็อกดาวน์ ซึ่งทำให้สถานการณ์ขยะพลาสติกในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างมาก⁽¹⁰⁾ และเกิดปัญหาในการควบคุม แม้รัฐบาลจะมีการดำเนินการภายใต้ Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 ตลอดจนนโยบาย แผนแม่บท และมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่นโยบายทั้งหลายนั้นก็อยู่บนฐานของความสมัครใจ ยังไม่มีผลบังคับในทางกฎหมาย ดังนั้นการกำหนดกฎหมายที่เข้มแข็ง รวมถึงการสร้างแรงจูงใจเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของสาธารณะชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการแก้ปัญหาขยะพลาสติกในปัจจุบัน เนื่องจากพลาสติกเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ภาครัฐควรออกมาตรการทางกฎหมายซึ่งเป็นการบังคับทางตรง ให้ผู้ประกอบการขายอาหารต้องใช้ภาชนะสำหรับบรรจุอาหารที่สามารถย่อยสลายได้หรือนำกลับมาใช้ใหม่ได้ นำไปสู่การเลิกใช้กล่องโฟมกับพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง เพราะผู้ประกอบการขายอาหารในฐานะที่เป็นต้นน้ำของการกระจายการใช้พลาสติกเหล่านี้ สามารถที่จะเป็นผู้เริ่มต้นในการนำผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ในร้านค้าของตนได้

ผลการศึกษาพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ จังหวัด อุบลราชธานี พบว่า พฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้พฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกของกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกที่เหมาะสมโดย ปฏิบัติทุกครั้งและบางครั้งในเรื่องของการนำขยะพลาสติกที่คัดแยกไว้ไปที่จุดรวบรวมของตลาด รวมถึงการนำตะกร้าสำหรับขนส่งสินค้ามายังตลาด กลับมาใช้ซ้ำภายในแผง และไม่เคยนำขยะพลาสติกที่รวบรวมไว้ไป กำจัดด้วยตนเองโดยนำไปเผา สอดคล้องกับงานวิจัยของปกาวิน เทินขุนทด⁽¹¹⁾ ที่ศึกษาพฤติกรรมของ ประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัด นครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการนำขยะกลับมาใช้ใหม่และการคัดแยกขยะก่อนทิ้งอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้กลุ่มผู้ค้ามีพฤติกรรมจัดการขยะพลาสติกที่ยังปฏิบัติน้อยในเรื่องของการไม่เคยนำพลาสติกที่ใช้ซ้ำได้ กลับมาใช้ซ้ำภายในแผง เนื่องจากผู้ค้ามีการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกอยู่ในระดับปานกลางจึงอาจไม่ได้มีความตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นเท่าที่ควร ดังนั้นควรมีการส่งเสริมผู้ค้าให้มีการจัดการขยะพลาสติกภายในตลาดสดเจริญศรี โดยมีหน่วยงานของรัฐบาล ตัวแทนองค์กรผู้ประกอบการตลาดสดและผู้จัดการตลาดสดเจริญศรีร่วมกันหาแนวทาง หรือข้อสรุปในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ผู้ค้าได้ตระหนัก และเตรียมพร้อมในการปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกกับพฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้า พบว่า การรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อำเภอรินคำราบ จังหวัดอุบลราชธานี มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้า ($p < 0.001$) แสดงว่าระดับการรับรู้นโยบายการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้าที่อยู่ในระดับปานกลาง อาจส่งผลให้พฤติกรรมการใช้และการจัดการขยะพลาสติกของผู้ค้ายังไม่ดีพอ โดยเห็นได้ชัดจากบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ใส่อาหารนั้นยังไม่เป็นไปตามนโยบายของทางภาครัฐ ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างการรับรู้และเข้าใจในเป้าหมายของแผนการจัดการขยะพลาสติก ปี พ.ศ. 2561-2573 ให้กับผู้ค้า และรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ค้ามีความตระหนักและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยให้นำบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาใช้เพื่อทดแทนการใช้พลาสติก

ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเสริมสร้างการรับรู้เกี่ยวนโยบายการจัดการขยะพลาสติกให้กับผู้ค้าในเรื่องของการที่จะยกเลิกใช้ของพลาสติกชนิดต่างๆ เช่น กล่องโฟม แก้วพลาสติก (แบบบางใช้ครั้งเดียว) หลอดพลาสติก และถุงพลาสติกหุ้มความหนาน้อยกว่า 36 ไมครอน ซึ่งกำลังจะถูกยกเลิกใช้ใน ปีพ.ศ. 2565 เพื่อให้ผู้ค้ารับรู้และเข้าใจมากขึ้น อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดการพลาสติกให้เหมาะสมต่อไป

2. เจ้าของตลาดควรมีนโยบายที่คล้ายกับร้านสะดวกซื้อ คือ งดให้ถุงพลาสติกกับลูกค้า โดยมีถุงประเภทที่ใช้ซ้ำนำมาเป็นทางเลือกให้กับลูกค้า โดยอาจมีการทดลองจัดกิจกรรมส่งเสริม หรือกำหนดนโยบายให้ร้านค้าทุกประเภทภายในตลาดมีส่วนลดราคาสินค้าให้สำหรับผู้ที่มาภาชนะบรรจุอาหารแบบใช้ซ้ำ หรือล้างทำความสะอาดได้ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมาใช้ภาชนะ บรรจุอาหารแบบใช้ซ้ำ เพื่อลดปริมาณขยะพลาสติกและเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ค้าต่อการจัดการบรรจุภัณฑ์พลาสติกภายในตลาดด้วย

เอกสารอ้างอิง

1. นิชชา บุณณสิงห์. ขยะพลาสติก ปัญหาระดับโลกที่ต้องเร่งจัดการ [อินเทอร์เน็ต]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 2563 พฤศจิกายน 9]. เข้าถึงได้จาก:
https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=58603&filename=index
2. Jambeck JR, Geyer R, Wilcox C, Siegler TR, Perryman M, Andrady A, Narayan R, Law KL. Marine pollution. Plastic waste inputs from land into the ocean. Science 2015; 13;347(6223): 768-71. DOI: 10.1126/science.1260352
3. ศุภสิพร แสงกระจ่าง, ปัทมา พลอยสว่าง, ปริณดา พรหมหิตาธร. ผลกระทบของผลพลาสติกต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม. วารสารพิษวิทยาไทย 2556; 28(1): 39-50.
4. นันทวุฒิ จำปางาม. ไมโครพลาสติก: ปัญหาในระบอบนิเวศแหล่งน้ำ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2563; 14(2): 25-39.

5. สำนักวิชาการ, สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ขยะพลาสติก: ภัยใกล้ตัว [อินเทอร์เน็ต]. 2559 [เข้าถึงเมื่อ 2563 พฤศจิกายน 3]. เข้าถึงได้จาก:
https://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2559/feb2559-7.pdf
6. กรมควบคุมมลพิษ. Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 [อินเทอร์เน็ต]. 2561 [เข้าถึงเมื่อ 2563 พฤศจิกายน 3]. เข้าถึงได้จาก:
http://www2.pcd.go.th/Info_serv/File/Plastic%20Roadmap.pdf
7. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. รณรงค์ใช้ถุงพลาสติกในตลาดสด [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 2563 พฤศจิกายน 3]. เข้าถึงได้จาก :
<https://scpdatacenter.deqp.go.th>
8. อรุณ จิรวัดน์กุล. ชีวสถิติสำหรับงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ. ขอนแก่น: หจก.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา; 2547.
9. ธงชัย สุธีรศักดิ์, วัชรวิดี ลิ้มสกุล, ณิชฐินี อุทกุล, ณิชฎาพร อุทกุล. พฤติกรรมการใช้บรรจุภัณฑ์ใส่อาหารที่ใช้แล้วทิ้งของร้านอาหารขายอาหาร กรณีศึกษา อำเภอเมืองและอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต. วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา 2563; 2(1):68-72.
10. ธารา บัวคำศรี. ความท้าทายและวิกฤตมลพิษพลาสติกของประเทศไทย [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 2563 ธันวาคม 19]. เข้าถึงได้จาก:
<https://www.greenpeace.org/thailand/story/18232/plastic-challenge-to-combat-plastic-pollution-in-thailand/>
11. ปภาวีน เหมินขุนทด. 2554. พฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิศวกรรมโยธา. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.